

БОРИС Р. БРАТИНА¹

Универзитет у Приштини с привременим седиштем
у Косовској Митровици, Филозофски факултет
Катедра за Филозофију

ОКСАНА БРАТИНА

Центр медиафилософи (Санкт-Петербург)

НАУКА: ГРАНИЦЕ И ОГРАНИЧЕЊА

Сажетак

Сам појам науке мењао је своје значење, од античког *episteme*, до свог развоја у модерно доба, да данашњег сабијања у дубоко произвољне критеријуме и норме. Изгледа да је све постало наука; али, ако је наука све, онда наука није ништа. Аутори излажу овде историјске услове за курс науке који она следи у последњих 400 година, и указују како на научне тако и на ваннаучне интересе који су утицали на правце њеног развоја. На тај начин раскрива се однос између науке и технологије као политички интерес. Интерес технологије као *par excellence* политички диктат показује се као главна кочница за развој науке. Ово је главна теза текста: савремена наука је, у дити, злоупотребљена и тиме успорена у свом развоју, коју се нови појмови како би се сагледа ли односи науке како према самој себи, тако и према свету живота. Један од примера је биоетика – то је интердисциплинарно истраживање, створено ради осмишљавања, расуђивања и решавања моралних проблема у вези са достигнућима биомедицине и различитих пракси њене примене. Хоће ли она постати наука или ће остати као пример замагљивања границе јасних научних критеријума.

Кључне речи: наука, критеријуми научности, биополитика, биоетика, интердисциплинарни приступ.

1 bokibor@yahoo.com

Наука какву данас знамо није одувек имала смисао који јој данас придајемо. Појам науке мењао је свој смисао, од античког *episteme* и његовог модерног развоја (пре свега, у класичној физици). Ипак, чини се да је тешко спорити се са оним писцима који тврде да су наука и научна пракса сабијени на универзитете и лабораторије и да на тај она начин избегава објективну проверљивост и критику. Нас ће овде занимати услови који су одредили историју науке у последњих 400 година. Њиховом анализом сматрамо да се може доказивати да се однос између науке и технологије, као њене несавршене примене, испоставља као политички интерес. Када се политички интереси у постмодерно време покажу као приватни интереси, постаје јасно да се наука може развијати једино у оквиру тих интереса, дакле као недовршена, дегенерисана, злоупотребљена и у суштини спутана за слободана развој. На тај начин, развој науке, изван очараности техником, заправо је успорен и осујећен.

Замагљене границе науке отварају могућност формирања једног новог поља страног, трансцендентног за академско схватање ствари и значења. На пример, биоетика је као област интердисциплинарних истраживања усмерена на осмишљавање, дискусију и решавање моралних проблема у вези са моралним проблемима неких достигнућа биомедицине и праксе здраве исхране. Хоће ли и она постати наука или остати само један од примера брљања по научним критеријумима?

Проблеми биоетике појављују се у савремености и у религиозним и у секуларним областима знања: теологији, филозофији, психологији, антропологији, културологији, или пак медицини. Генетика проучава проблем наслеђивања и промена на организмима, методом управљања тим процесом. Поред биоетике и генетике, овде учествују молекуларна биологија, биохемија и имунологија.

Томас Кун говорио је о филозофским парадигмама науци, при чему је ту наука „стварна пракса научних истраживања“, а научници „људи, који успешно дају свој допринос у стварању науке“. У глави 2 „На путу ка нормалној науци“ он одређује нормалну науку као „достигнућа које се у току дугог времена признају у научној заједници као основа стварности“. Такви примери су аристотеловска динамика или корпускуларна оптика. Овде изгледа да би данашња генетика или биоетика свакако биле с оне стране граница класичног одређења науке.

Познате теме савремене науке постале су део општег жаргона идеологије, политике, пропаганде и националне безбедности. Утолико је популаризација науке добила на значају. Један од првих историјских случајева привлачења науци шире публике биле су студије о електричним појавама у журналним

година од 1740. до 1780. Један од најпознатијих научника данашњице свакако је Стивен Хокинг, чија књига *Крајња историја времена* представља вероватно најбољу популаризацију науке. Теме о којима се ту говори постале су обавезне у сваком иоле пристојно образованом друштву. Међутим, таква политика популаризације науке не води бољој образованости, него само некој врсти површне информисаности у виду наратива. Право говорећи, Хокингова „теорија свега“ представља један од „великих наратива“ постмодерне.

Чим се повежу појмови науке и границе, ако не конотација везана за „Игре без граница“, онда се о односу ова два појма асоцира да је он двострук. Наиме, ту појам границе може бити схваћен као хоризонт смисла појма науке, као разграничење науке од не-науке, или као идеја границе међу научним дисциплинама и могућностима њихове синергије, а на темељима одређеног схватања научности.

Може се, наравно, наивно мислити да идеја науке без граница има смисао одсуства баријера у распростирању онога што се под науком подразумева, као и њених апликација. Свакоме је, међутим, јасно да је суспендована размена најнапреднијих истраживања и технологија. Оваква наивност иде уз оне које све „ново“ радосно прихватају, не слутећи да се уз оно што олакшава свакодневни живот увек подмеће и оно што ће га отежати. За такво понашање медији наводе наивно, просечну свест – она се ту ни за шта не пита.

Ако се вратимо поменутом смислу односа науке и њених граница, тада у првом смислу имамо идеју науке са њеним општим ограничењима. Чини се да данас подручје науке можемо сматрати магловитим, другим речима, неодређеним у општеприхваћеном смислу. Само питање демаркације пада ван битног научног интереса, па и надлежности, с обзиром на прагматичне интересе који се поклапају у случају највиших инвестиција и референтних научних лабораторија. Што се историје филозофије науке тиче, у позицији смо да видимо опадање строгости критеријума научности, бар од верификације до пролиферације, и даље. Криза као криза, па и као криза науке, остаје општи начин функционисања.

Са друге стране имамо узајамно одношење различитих научних поља, њихово повезивање у „интердисциплинарним истраживањима“. Она су данас у тој мери распрострањена да нове хибридне научне области ничу готово сваких пет година. Традиционална научна подела дисциплина сасвим је релативизиована, за многе и напуштена, тако да у научном смислу често више није јасно под каквим критеријумима те области проучавања бивају повезане. Ова производња хибридних дисциплина и рециклажа старих садржаја ствара ситуацију да је свака могућа комбинација научни продукт. Таква си-

туација створена је и у уметности, као и у другим областима културе. Тако се испоставља да је наука штит за многе дубоко ненаучне дисциплине и да су, како је још Фајерабенд говорио, астрологија и астрономија једнако научне. У том смислу показује се такође да је сама научна политика далеко више постала политика него наука.

Не може се исувише разумно сумњати да је технологија барем онолико колико је допринела угледу науке исто толико релативизовала појам науке од краја 19 века до данас. У савремености неконзистентност науке добија своје рачуне назад. Савремена просечна свест тешко прави разлику науке и њених апликација. За њу та разлика остаје магловита, јер је она магловита и унутар научног погона.

Ми у начелу разликујемо три типа научности, изван других типова наратива. Пре свега, ту је оно што називамо пропозиционим знањем, наука у традиционалном смислу, чији је парадигматички експонент математика. Она је наука *par excellence* и данас, зато што је још оно једино стварно што подржава општи привид научности владајућег наратива (и у самој науци). Физика никада неће имати ту чистоту науке као математика, јер ће увек садржати говорни наратив који задаје шире услове. Она никада неће описивати чисте односе, него увек конкретне.

Погледајмо ближе: нисмо рекли да математика у свом изразу није зависна од говорног језика, напротив, она само не зависи на исти начин и у истој мери као физика од неког спољашњег наратива. Њена форма уоквирена је дефиницијама, аксиомима, постулатима, лемама итд. Но, оно што традиционалну науку најкарактеристичније означава јесу научне теореме, односно ставови који на основу аксиома (у случају физике и емпиријских података) могу са нужношћу бити изведени. Осим њих, сви остали елементи пропозиционог знања нису научне природе иако у егзистенцијалном смислу јесу нужни.

Други тип научности који овде имамо у виду је дескрипција. У традицији природних наука она је своју типичну примену имала у биологији. Научни описи, наравно, нису произвољни него систематични; другима речима, они су увек у складу са начелима неког (арбитрарног) вишег реда. Описне процедуре саме по себи нису савршене, и по правилу завршавају у идеологемима. Ипак, ова врста знања данас преовлађује. Овоме ћемо се ускоро вратити.

Имамо, напokon, филозофску идеју науке: то је идеја науке која сама себе заснива, односно која излаже трансценденталне услове науке као науке. Видимо да тиме филозофија саму себе полаже у основе сваког знања као *episteme*. Историјски, промена која је задесила све појединачне науке, задесила је и филозофију. Наиме, филозофија је (као и од ње еманциповане „на-

уке“) одустала од своје строгости и првобитне амбиције да буде беспретпоставно, нужно знање. Или ако се хоће, још мало ко размишља о могућности некакве *phylosophia-e perennis*, док филозоф бива „унапређен“ у професионалног решавача проблема. Ипак, нико није етички обавезан да се том насиљу преда. Уколико је функционисање у кризи одавно свакодневица (јер је криза одавно престала да буде ванредно и потенцијално фатално стање), утолико су „велике приче“ престале да буду изазов за филозофију, која се сасвим приклонила „великом објективном поретку ствари“, конформирала се затворивши се на универзитетима и оправдава тај поредак свим средствима. Али, то је увек било тако; само су силе данас достигле своје критичне вредности. У томе је актуелност савремене филозофије; каква год била, она увек одговара на стварност у којој постоји.

Дакле, јасно је да филозофија као идеја науке у савремености губи трку за примат у односу на дескриптивно и пропозиционо знање. Имајући то у виду, погледајмо шта је преостало. Најпре, у модерни смо имали „сиву еминенцију“ филозофије и то је била у домену знања политичка економија. Економија, макар и општа, већ је сама по себи у слабом смислу наука и то је видно по томе што је њена предиктабилност лако проверљива. Деноминацијом филозофије, она се јавља по признању саме филозофије као доминанта (Батај, Алтисер, потом и многи други) која господари и традиционалном поделом на природне и друштвене (хумане) науке. Али и доминација политичке економије је постала прошлост; сада је чиста репродукција система могућа једино помоћу глобалне моћи. Та глобална моћ је с оне стране сваке реалне економије, јер она више није никаква економија за све, већ једино приватна економија, пошто је „грађанин“ деградиран у роба – овог пута као никад раније. Ето, томе је подређен интерес науке.

Када смо већ истакли ову бившу доминацију политичке економије, то значи исто што и рећи да је наука попримила њену форму. Сама по себи економија је та хибридна дисциплина дескриптивних и пропозиционих знања, јер садржи наративну основу података и математички прорачун. Оно што обезбеђује научност економије управо је тај прорачун, односно математика.

Можемо говорити о некој врсти новог социо-економског уговора између науке и економије. Реч је о: 1) смањеном финансирању и притиску на науку да уђе у „тржишну утакмицу“ (од рекламе до тражења државних или алтернативних извора финансирања) тако да и научници/технолози и њихова технологија представљају робу на тржишту свега; 2) бирократизација академске науке; 3) смена оријентације, тј. све више простора даје се хибридним наукама које су све удаљеније од фундаменталне науке. Када погледамо прет-

ходно, видимо како су неке од данашњих наука то постале – по угледу на економију.

Одмах је јасно да природне науке делимично стоје изван ове критике. Оне су фундаментално подређене владајућим интересима. Ипак, интелектуалац сартровског типа и у природним наукама готово да је изумрла врста. На пример, Крејга Вентера, који је дешифровао геном човека, после прогнозе о могућности управљању њима, избацили су из компаније у којој је радио. Или математичар Григориј Перелман из Санкт-Петербурга, који је доказао теорију Поенкареа (односно решио тзв. *Миленијумски проблем*) радије је остајао без новчане премије и није желео да се укључи у јавни живот, што је у време нарцисоидног друштва екстремно ретко. Они који остају у научном погону принуђени су да ћуте ако не желе прогон на маргину. У основи много другачије није ни у хуманистичким наукама, само је ту мање новца и научно лицемерје још израженије.

ЕККУРС О БИОЕТИЦИ

Међу овим новим „наукама“ као добар пример замагљивања граница наука може послужити биоетика, као засебно поље истраживања и праксе, са својим појмовно-категоријалним апаратом и облашћу примене које није сасвим одређено. Будући да се једнако обраћа и филозофији и биологији, поље које разматра биоетика покрива многа професионално-етичка питања код хирурга, фармацеута или просто питања односа према тешко оболелим пацијентима или њиховим рођацима. Актуелна питања биоетике су еутаназија, сурогат-материнство, клонирање, забрана/легализација абортуса итд.

Ултимативност ових дилема баца нас често с оне стране науке: у полемике се укључују новинари, свештена лица, они којима требају лекови, али и врхунски хирурзи, радници биохемијских лабораторија или бесплодни брачни парови. Од биоетике се тражи да и буде свевидеће око и наука како би давала једнозначне одговоре око проблема еутаназије или трансплантације органа.

Термин „биоетика“ први пут је употребљен 1927. године, а у научном погону и медијима 1971. од стране В. Р. Потера као: 1) етички проблем „лекар–пацијент“; 2) истраживања социјалних, еколошких, медицинских и социјално-правних проблема. Зато се чини да је правилније биоетику назвати „учењем“ него „науком“, иако будући развој биомедицинских информационих технологија такорећи свакодневно убризгава нову дозу њене актуелности.

Биоетика је симптом савремене културе и њено спољашње одговарање параметрима науке нипошто је још не доказује као науку. Томас Кун поставља три социјална услова науке:

- 1) организација научних институција;
- 2) постојање специјалног образовног академског курса;
- 3) издавање специјалистичких часописа.

Све поменуто критеријуме биоетика испуњава.

- 1) Организација научних заједница и институција. У Русији ничу од 1993. научно истраживачки центри за биоетику, на пример НИС „Биоетика и право“ – центар за истраживање у фармацији и биотехнологији. С друге стране, постоји Црквено-социјални савет за биоетику при Московској патријаршији Руске православне цркве, као што и у Риму постоји Институт за биоетику при Католичком медицинском универзитету, *NYU Center for bioethics* у Њујорку, *University Center for bioethics*, *Institute of Medical Ethics in London*, или Центар за биоетичке студије на Београдском универзитету и Национални комитет за биоетику при САНУ.
- 2) Одсек специјалног курса у академском образовању. Познато је да је у Русији биоетика обавезни предмет од 2000. године и да је уведена федералним указом. Као предмет она се предаје на вишим медицинским школама, а на неким програмима уведена је као обавезни предмет још раније. Конкретно, на Московском хуманитарном универзитету курс „Биомедицинска етика“ спроводи се од 1993. Понекад биоетика се предаје у обичним школама, тако да постоји и уџбеник „Биоетика у школи“ ауторке Т. Н. Павлове за прва три разреда основне школе.
- 3) Стварање специјализоване периодике. Општа питање биоетике и истраживања резултата спроводе се на многобројним научно-практичним конференцијама, од универзитетског до међународног формата. Чак и у часописима који су хуманитарно-научног карактера, посвећује се пажња биоетици. На пример, часопис „Биоетика“ при Волгоградском државном медицинском универзитету или сверуски часопис „Медицинска антропологија и биоетика“, затим „Биоетика и хуманитарна експертиза“ при Институту за филозофију РАН; познати православни часопис „Хришћанска биоетика – несекуменистички часопис“, који излази у САД.

Друштвена важност биоетике, њен престиж, зависи и од њене амбиције да буде наука. То би била њена нормативно-правна основа која треба да буде призната у свету већ „признате науке“, која би успут имала популаризујући, историјско-политички, а не преваходно научни карактер. На пример, 1964. године формиран је тзв. „Нирнбершки кодекс“ – „Скуп правила о извођењу експеримената на људима“. 2005. године УНЕСКО је донео „Општу декларацију о биоетици и правима човека“; у Европи је 1996. године донесена „Конвенција о заштити права и достојанства човека у везе са применом достигнућа у биологији и медицини“. Али, већ саме формулације говоре о размивености граница једног таквог поља истраживања: психијатрија, медицина, историја (све што је у вези са Нирнбершким процесом носи историјско-политички карактер). Но и после свега овога с правом се можемо упитати: па, где је заправо та научна дефиниција биоетике?

Пођимо даље: биоетика као што тражи своје поље, она се као и свака друга наука грана у разне правце истраживања. С једне стране ту је неуроетика, с друге имамо православну биоетику. Биоетика хоће да се структурише и по својим научним плановима и кроз штампање уџбеника: на пример у Србији *Биоетика* Војин Ракић, Рада Дрезгић, Иван Младеновић, са издаваштво са Институтом за филозофију и друштвену теорију из Београда, 2012, или у Русији *Биоетика* В. П. Лопатина или П. Д. Тишенка; од страних уџбеника издвајамо на многе језике превођену књигу *Bioethics* Елија Стреча (Elio Sgreccia) и Виктора Тамбонеа (Victor Tambone).

Имајући у виду свих пет социјалних услова научности:

- 1) организација научних институција;
- 2) постојање специјалног образовног академског курса;
- 3) издавање специјалистичких часописа;
- 4) нормативно-правна основа;
- 5) научни планови и уџбеници,

биоетика се, ипак, не може сматрати науком у пуном смислу. Она је пре један од праваца у савременој етици – она је такође аксиолошки модел професионалне компетентности медицинских радника, или нека врста пракси-стичке филозофије.

* * *

Дакле, по моделу економије своју научност обезбедиле су многе већ одавно признате науке: психологија, социологија, педагогија, историја. То су само примарно изведене дисциплине. Да тада још свеже еманциповане „науке“

од филозофије, којој то није сметало као и у време Њутна (када је физика још увек била „филозофија природе“), нису математику (често само неке њене уже делове) поставиле под своје изведене судове, оне би остале пуки описи, наративи који ни на шта не обавезују. На другој страни, тако су попримиле природу економије, а онда су само биланси постају битни. Из филозофске визууре јасно је да су ове науке мешавина дескриптивног и пропозиционог знања, али и да су оваквом спекулацијом, подметањем научности нечег другог да би један тип наратива себе заштитио предикатом „научни“, задобиле и заједничку природу.

Поврх свега, у разне сврхе ове области почеле су да се укрштају и ти нови хибриди поново се овенчавају именом науке, у име лажи или интереса који се издају за истину. Та „нова научност“ у којој је све наука (и самим тим ништа није) налази извор своје истине углавном у томе да традиционалне научне дисциплине западају у беспућа својих противречја већ више од сто година. Другим речима, критеријуми научности снижени су на ниво протокола који ничему изнад прописане форме не одговарају. И док су у природним наукама више или мање овакви научни хибриди сами по себи лакше прихватљиви, али не увек, у пољу друштвености таква пракса води арбитрарности. Статистика и логички модели налазе своју научност у себи самима: друго је питање колико то има везе са стварношћу, која постојано излаже само своје пуке надоместке. Релативизам служи манипулацији и толико колико руши престиж ма које тачке гледишта, он је одељује. А до престижа се долази другим средствима.

Погрешно је, као што смо видели на примеру биоетике, интердисциплинарним истраживањима наивно одузимати сваку вредност. Пре свега, за њих постоји и интерес и инфраструктура. Што се природних наука тиче, за њих је јасно да их поред неопходне математике непосредно конституише физички модел на коме изведене дисциплине почивају. Ту се у модел полаже вера – зато није чудно што многи природонаучници верују да постоје атоми и друге суб-честице, баш као што други међу њима верују у постојање тамне материје, тамне енергије и сл. Па ипак, у том домену интердисциплинарних истраживања углавном се остаје у колико-толико (не увек) строгим условима методске кохеренције. Када се једно поље истраживања, као што је електроника, осамостали на одржив начин од фундаменталне науке, он и даље на њој почива без обзира што је у свом развоју суспендује. Резултати оваквих хибрида видљиви су у свакодневном технолошком развоју, а њих диктирају војно-политички интереси који и располажу највећим средствима за „развој науке“.

Положај научника у оваквим тимовима битно је дерогиран у односу на традиционални појам научника: он је постао радна снага, а ње има много, јер у метрополу долазе бесплатно готови научници из периферија. Данашњи научник је осуђен на незанимљива истраживања, са захтевима који не погађају научни интерес, баш као што је довољно да постави незгодна питања пред колегама, типа *Чему ово служи?*, или *Зар ћемо ово дајти бебама да њију?*, па да му се истог часа оконча каријера научника по свим предвиђеним протоколима. Новац најчешће учини да они забораве на своју научну савест, а изузеци су још увек недовољно чести. Овде је можда фармацевтска индустрија сама за себе најбољи пример. Ту такође постоји проблем референтних лабораторија: сасвим је јасно да тзв. референтне лабораторије управо изражавају поменуте ваннаучне интересе. Ту често највећи експерти у својим областима подлежу и највећим притисцима новца. Будимо реални, данашњи научници далеко су од сваког појма интелектуалца.

У „хуманистичким наукама“, међутим, овакав модел не опстаје него се симулира. И даље ту своју улогу имају математика и наратив, али емпиризам је ту главна одлика, која их уједно оптужује. Савремени болоњски систем образовања до те мере банализује науку, да ви чим имате екран у учионици, иако нисте приметили, изложени сте такорећи интердисциплинарном надзору. Спој психологије са математиком доводи до просте замене теза: ви никога помоћу математике не можете излечити, али зато можете људе натерати да ураде ствари због којих ће касније зажалити. Не доводимо у први мах резултате бихевиоралне психологије у питање, него интерпретације које су унапред предвидиве. А када је у питању прикупљање података, од чега такође зависе резултати истраживања, све зависи од валидности појединачних узорака, од њихових случајних одступања до свесних фалсификата. Резултати истраживања, као што видимо, двоструко су зависни, и од емпирије и од математичке херменеутике, а на крају поседују само вероватно предвиђање.

Бесмислено је наводити бројне примере злоупотребе математике како би се обезбедила научност разним, методски често неутемељеним, истраживањима. То је оно што замагљује демаркациону линију науке и не-науке, и тада је наука у опасности. Ово саму математику, ту науку која је узор свим наукама била, доводи у непријатну позицију да мора да гарантује валидност истраживања под једним условом, тј. да математички буду исправна. Математика, па тако и цела наука уколико је наука, представља чисто теоријско поље без обзира на повремену везаност за практичне ствари. Она, међутим, не налази могућност сопственог заснивања, те отуда то не могу ни изведене

дисциплине. То је задатак филозофије као опште теорије науке и зато она мора стајати у темељима сваког научног истраживања.

Али, то није извесно зато што сами филозофи морају поново почети да се осећају као метанаучници, а не да глуме научне експерте. И то стоји као нужни избор пред сваким ко још хоће да се бави филозофијом, па и науком. Зато ситница којој нас је Фихте још крајем 18. века поучио, о томе шта значи то какву ко филозофију бира, и данас остаје не тек ситница већ можда одлучујући избор. Историја је већ једном показала како пролазе они који само за себе полагају тапију на научност док другима одричу, па пошто се и даље под (довољно) истим околностима догађа исто, то ће се догодити и онима који то у наше време раде.

Овде се не ради о конзервативизму у науци, нити о елитизму науке, већ о актуалном значењу самог појма, или о његовим границама. Прилика и место овде не дозвољавају залажење у нека деликатна разјашњења. Ми смо покушали само да покажемо колики је значај бриге за саму науку, за њено ослобођење од оних интереса који је свде ван научних интереса, као њене самосвести. Упркос историјској инерцији, наука мора бити вођена сопственим интересима да би људско знање у слободном развоју обезбедило нови прогрес, иначе она се окреће против човека. Отуда све критике научне праксе које смо овде изнели, нису против науке као такве већ напротив, оне су овде изнесене управо као подстицај научницима на њен свеобухватни развој.

Литература

- Кулин, С., Тиханович К.У. Биоетика как аксиологическая модель профессиональной компетентности медицинских работников. // Биоэтика и современные проблемы медицинской этики и деонтологии, Витебск, 2016, сс. 240–244.
- Кун Т. Структура научных революций. Москва, Прогресс, 1977. 300 с.
- Мартыненко А.В., Воробьева Е.А. Вопросы биоэтики в социальной работе. // Культурная жизнь университета, 2005, № 1. сс.186–187.
- Фейерабенд П. Против метода. М, АСТ: Хранитель, 2007, 413 с.
- Fichte J. G. Osnova cjelokupne nauke o znatnosti. Zagreb. Izdavač Naprijed. 1974, 255 с.

БОРИС Р. БРАТИНА

Университет в Приштине с временным местонахождением
в г. Косовска Митровица, Философский факультет

ОКСАНА БРАТИНА

Центр медиафилософии Санкт-Петербургского
государственного университета, Санкт-Петербург, Россия

ГРАНИЦЫ И ОГРАНИЧЕНИЯ

Резюме

Трансформация определения науки меняла свои значения с древних эпистем, систематизации эпохи *moderna* до современного произвольного размывания границ её критериев и стандартов. Кажется, что всё стало наукой и наука в классическом определении исчезла. Авторы статьи повествуют об исторических условиях развития и дальнейшей девальвации науки. Какой путь прошла наука как область духовной культуры в течение последних 400 лет и какие тенденции развития/изменения мы наблюдаем сейчас. Взаимобусловленные связи между наукой и технологиями сводятся по преимуществу к политическими интересами и, как результат, препятствуют развитию науки.

Размытые границы науки формируют новое поле трансцендентных для академического восприятия смыслов. Это приводит к появлению ряда междисциплинарных исследований и трансзначимых дисциплин во взаимодействии различных отраслей науки. Например, биоэтика – область междисциплинарных исследований, направленных на осмысление, обсуждение и разрешение моральных проблем связанных с достижениями биомедицинской науки и практики здравоохранения. Станет ли она наукой или это один из примеров поиска и размывания границ четких критериев научности?

Ключевые слова: наука, критерии научности, биополитика, биоэтика, междисциплинарный подход.